

والدین به این فکر کنند وقتی فرزندشان یاد گرفت چطور راه برود، آنها نزدیکش می‌ماندند تا مطمئن شوند زمین نمی‌خورد یا هنگامی که می‌خواست از خیابان عبور کند دستش را می‌گرفتند. به تدریج به او اعتماد کردند تا به تنهایی از خیابان عبور کند. در بزرگراه‌های اطلاعاتی و دنیای دیجیتال نیز وقتی فرزندان مان شروع به فعالیت می‌کنند، در آغاز باید کنارشان باشیم. آنان باید مسلح به سواد رسانه‌ای شوند تا بتوانند از فرزند خود در کارزار فضای مجازی مراقبت کنند

■ **دسترسی جوانان به اینترنت ۹۶درصد و سطح سواد رسانه‌ای در حد متوسط است!**

امیرعباس صادقی، کارشناس ارشد مطالعات فرهنگی و رسانه نیز در یادداشتی آورده است: رسانه‌ها برای ورود ما به دنیای‌شان منتظر نمی‌مانند، در عوض پیام‌های خود را به دنیای ما تحمیل می‌کنند. کسانی که مهارت سواد رسانه‌ای خود را توسعه ندهند، گرفتار جزرومد پیام‌های رسانه‌ای می‌شوند، بنابراین هدف از سواد رسانه‌ای این است که به افراد نشان دهیم چگونه اوضاع را از رسانه‌ها می‌گیریم و به خود بازمی‌گردانیم.

صادقی سواد رسانه‌ای را راهکاری برای مقابله با آسیب‌های اجتماعی ناشی از رسانه‌ها می‌داند و می‌گوید: «تأثیرات نامناسب انواع رسانه‌ها مانند برنامه‌های رسانه‌ای غیرمجاز، بازی‌های رایانه‌ای، شبکه‌های ماهواره‌ای برون مرزی و استفاده نایجا از اینترنت بر جوانان به صورت افت تحصیلی، مشکلات اخلاقی و رفتاری و آسیب‌های اجتماعی آشکار می‌شود، بنابراین یکی از راه‌های مقابله با آسیب‌های اجتماعی ناشی از استفاده نامطلوب از رسانه‌ها، آموزش سواد رسانه‌ای است تا مخاطبان استفاده هوشمندانه‌ای از آنها داشته باشند. در حال حاضر دسترسی جوانان به اینترنت ۹۶درصد بوده و سطح سواد رسانه‌ای و تفکر انتقادی به پیام‌های رسانه‌ای در آنها در حد متوسط است. با توجه به زندگی در عصر اینترنت و استفاده روزافزون جوانان از این رسانه تعاملی و از سویی افزایش آسیب‌های اجتماعی نوبدید فضای مجازی، سواد رسانه‌ای می‌تواند نقش مؤثری در کاهش این نوع آسیب‌ها و استفاده نقادانه و هوشمندانه از اینترنت داشته باشد. با افزایش سطح سواد رسانه‌ای جوانان، میزان آسیب‌های نوبدید فضای مجازی کاهش می‌یابد. نتایج پژوهش‌های انجام‌شده، نشانگر اهمیت آموزش‌های رسانه‌ای و ارتقای سواد رسانه‌ای در استفاده از رسانه‌های مختلف به ویژه اینترنت به عنوان یک رسانه تعاملی است.»

محبوبه قربانی

فاصله و تفاوت نسل‌ها، مسئله جدی و مداوم بین نسل‌های جوان و بزرگسال است که به صورت آشکار خودنمایی می‌کند؛ موضوعی که به عوامل مختلفی از جمله میزان اعتماد فرزندان نسبت به عملکرد والدین، تازگی حرف‌های والدین، فردگرایی نسل نو و میزان نوگرایی آنها بستگی دارد. این شکاف به متغیرهای زمینه‌ای شامل سن، جنسیت، پایگاه اجتماعی، اقتصادی و منشأ اجتماعی نیز مربوط می‌شود. در نگاه عمیق‌تر، تنوع رسانه‌ها در

■ **«سواد رسانه‌ای»**

درک پیام، معنایابی و معناسازی از پیام‌هاست

دکتر بهاره نصیری، کارشناس سواد رسانه و عضو هیئت علمی و استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی است. او سواد رسانه را علم تنظیم‌کننده ارتباط میان مخاطب و رسانه می‌داند. سواد رسانه دعوت به اندیشیدن عمیق، دقیق و جدی درباره آنچه می‌بینیم، می‌شنویم و می‌خوانیم، است که انواع رسانه‌های مکتوب، دیداری و شنیداری را دربرمی‌گیرد. او می‌گوید: برای شناسایی و درک دستورالعمل‌ها، فرمول‌ها و الگوهایی که رسانه‌ها بر اساس آن پیام‌های

خود را بسته‌بندی و مهندسی می‌کنند، نیازمند سواد رسانه هستیم. همواره پیام‌هایی میان جملات، عبارات، تصاویر و صداها مدفون شده است که فقط کسانی که قدرت رمزگشایی از این پیام‌ها را دارند، آنها را تجزیه، تحلیل، پردازش و درک می‌کنند. سواد رسانه فرایند درک پیام، معنایابی و معناسازی از پیام‌هاست.

■ **تلاش سواد رسانه‌ای ایجاد حساسیت معقول برای رسیدن به مقاومت منطقی است**

این مدرس دانشگاه در ادامه اظهار می‌دارد: شاهبیت و روح حاکم بر سواد رسانه تفکر انتقادی و تقویت روحیه پرسشگری است. سواد

رسانه به دنبال رونمایی از لایه‌های زیرین و درونی پیام‌هاست، به معنی توجه به فرامتن و قرائت، رمزگشایی و شالوده‌شکنی از متون رسانه‌ای به جای توجه سطحی و منفعلانه به متن است. تلاش سواد رسانه‌ای ایجاد «حساسیت معقول» نسبت به پیام‌های رسانه‌ای جهت رسیدن به «مقاومت منطقی» است؛ اینکه می‌توان در برابر رسانه‌ها قرار گرفت، اما مواجهه‌ای آگاهانه با آن داشت و گزینه‌ها و پیشنهادهای سالم را انتخاب کرد.

وی می‌گوید: بدون شک تمام مخاطبان رسانه‌ها از سواد رسانه‌ای برخوردار هستند، اما میزان برخورداری آنها به گاهی و توانمندی‌های

سیدنوید موسوی، مدرس دانشگاه خبرنگاران مشهد:

زیاده‌روی در مطالعه اخبار منفی به سلامت روانی مخاطب آسیب می‌زند

موضوع دیگری است که موسوی به آن می‌پردازد و می‌گوید: هزینۀ چه مادی و چه معنوی برای خبرنگاران زیاد شده و نه تنها در تهران بلکه در شهرستان‌ها این زمان بیشتر است و افراد در رسانه‌های محلی بعد از چند سال ناامید می‌شوند و حرفه خبر را به کلی کنار می‌گذارند، همین موضوع باعث می‌شود در شهرهای کوچک خبرنگاران کارآموز و نیمه‌حرفه‌ای مشغول کار شوند که به بدنه خبر آسیب وارد می‌کند و کیفیت کار را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

■ **مردم خبرنگاران را نمی‌بینند**

از موسوی درباره جایگاه خبر و خبرنگاری به خصوص قشر خبری در نگاه مردم پرسیدیم؛ پرسشی که در نگاه وی سخت بود اما در پاسخ گفت: واقعیت این است که مردم خیلی خبرنگاران را نمی‌بینند و خبرنگاران حرفه‌ای و خوب صرفاً معطوف به حضور در نشست‌های مهم و جلسات خاص هستند که همین باعث می‌شود کمتر بین مردم حضور داشته باشند. از سوی دیگر حقوق و دستمزد پایین و مشکلات اقتصادی باعث می‌شود خبرنگاران نتوانند بیش از آنچه امروز هستند ظاهر شوند، یعنی این نهایت تلاش آنهاست.

این مدرس دانشگاه که خود پیش از این سابقه فعالیت خبری

باید یاد بگیریم به نسبت نیازمان سراغ کدام رسانه برویم. مثلاً رادیو یا سایت خبری سرعت خبری دارند، نشریات و روزنامه‌ها عمق‌خوانی دارند و تحلیل عمقی از مسائل ارائه می‌دهند. تلویزیون به دلیل تصویر و صدا باورپذیر است و شبکه‌های اجتماعی هم سرگرم‌کننده هستند

داشته است، می‌گوید: گاهی ما یک مطلب را می‌بینیم، اما پشت همان مطلب ماه‌ها زمان، انرژی و پژوهش وجود دارد. حالا این مهم در رسانه‌های محلی یک معضل است که اصلاً بچه‌ها انگیزه فعالیت بیشتر ندارند. به اعتقاد وی رسانه‌ها انجایی خود را نشان می‌دهند که به صورت نرم‌نویسی و پژوهش‌های چندنگره پیش می‌روند. موسوی در مورد میزان اعتماد فضای عمومی به قشر خبرنگار می‌گوید: بخش مهمی از رسانه‌ها مخاطب ندارند. خیلی از اخبار سایت‌ها هم بازدید ندارند، به اصطلاح خبری فرکانس ایجاد نمی‌کند و اثرگذاری آن ماندگار نیست، چراکه رسانه‌های افقی مثل شبکه‌های اجتماعی عرصه جولان بیشتری دارند و بر همین اساس رسانه‌های عمودی مثل رادیو یا تلویزیون و سایت‌ها و روزنامه‌ها تحت‌الشعاع قرار می‌گیرند.

■ **خبر بد را هم خوب بنویسیم!**

وی با ورود به وادی شغل خبرنگاری بیان می‌کند: در خبرنگوسی اصطلاح خبر خوب و بد جالب است، چرا که گاهی بدترین خبر، خوب‌ترین خبر است یا برعکس که این موضوع به همان شیوه خبرنگر نویسی و انتقال آن برمی‌گردد.

انتقادی و منفی نگاه‌کردن به اخبار موضوع دیگری است که موسوی به آن اشاره و بیان می‌کند: خبرنگاری یعنی انتشار چیزهایی که عده‌ای نمی‌خواهند منتشر شود و اگر قرار باشد ما صرفاً ناقل آنچه باشیم که دیگران می‌خواهند، دیگر خبرنگار نیستیم و وارد حوزه و تعریف روابط عمومی خواهیم شد.

این فعال فرهنگی در مورد آثار روانی خبر می‌گوید: در سال‌های اخیر کتاب‌های زیادی منتشر شده‌ است که نشان می‌دهد گاهی باید از اخبار منفی فاصله گرفت که همین درگیرشدن بیش از اندازه آسیب‌زننده است، حتی به تعبیر برخی نویسندگان در سال‌های اخیر از برخی اخبار در برخی زمان‌های شبانه‌روز باید فاصله بگیریم.

■ **رسانه را متناسب با نیاز انتخاب کنیم**

سواد رسانه‌ای موضوع بعدی در صحبت‌های این استاد دانشگاه است که درباره آن می‌گوید: سواد رسانه‌ای یعنی شناخت ظرفیت رسانه و استفاده و کار کردن با آن. در واقع ما باید بدانیم برای هر خبر دنبال کدام رسانه باشیم. تلویزیون، رادیو و روزنامه هر کدام ظرفیت‌های مخصوص به خود را دارند و باید یاد بگیریم به نسبت نیازمان سراغ کدام رسانه برویم. مثلاً رادیو یا سایت خبری سرعت خبری دارند، نشریات و روزنامه‌ها عمق‌خوانی دارند و تحلیل عمقی

اخبار نتیجه منفی تربیتی دارد که باید محافظه کارانه رفتار کرد و خانواده‌ها نسبت به انتقال اخبار توجه داشته باشند. وی بیان می‌کند: رسانه مثل همان کاردی است که می‌توان با آن سبب را برش داد یا یک نفر را به قتل رساند در نتیجه بستگی دارد که چگونه استفاده کنیم.

به گفته وی ویژگی دیگر رسانه این است که می‌تواند اخلاقیات را ارتقا دهد یا حتی تضعیف کند.

موسوی می‌گوید: ما باید بفهمیم انتظار مخاطب از رسانه چیست و این آگاهی را باید به مخاطب همان رسانه‌ها اعطا کنند.

■ **خبرنگار واقعی شخصی پردازی نمی‌کند**

یکی دیگر از موضوعات مورد اشاره این استاد دانشگاه شیوه عملکردی رسانه است که درباره آن اظهار می‌دارد: رسانه باید فارغ از شخصیت افراد به عملکرد آنان نگاه کند، آن را مورد بررسی قرار دهد و به مخاطب انتقال دهد. خبرنگار واقعی هیچ وقت شخصی‌پردازی نمی‌کند.

موسوی نقدی هم به عملکرد مسئولان در مقابل خبرنگاران دارد و می‌گوید: مسئولان ما با خبرنگاران همکاری خوبی ندارند، به دلیل مشغله زیاد با رسانه‌ها فاصله دارند که همین آسیب‌زاست. آنان ابتدا باید به شناخت برسند که خبرنگار دشمن نیست و مدافع جامعه است و در ادامه در مقابل خبرنگار پاسخگو باشند.

از مسائل ارانه می‌دهند. تلویزیون به دلیل تصویر و صدا باورپذیر است و شبکه‌های اجتماعی هم سرگرم‌کننده هستند که البته مورد آخر را باید همراه با شناخت و در جای خود استفاده کرد.

به اعتقاد موسوی سواد رسانه‌ای به استفاده درست ما از شبکه‌های اجتماعی بسیار کمک می‌کند. اگر رسانه کار اصلی خود را انجام دهد نیز از جامعه و عقاید خود دفاع کرده است.

وی در ادامه توضیح می‌دهد: با نگاه به سیرۀ انبیا(ع) شاهدیم که بر دفاع از راستی و درستی تأکید شده است و در هر جای جهان باید چنین تگاهی وجود داشته باشد. امروز این رسانه است که غزه و اسرائیل را به مردم شناسانده و بازتاب واقعیت آن در جهان تسری پیدا کرده است و غیر از این اگر باشد، حریت و آزادی خود را از دست می‌دهد.

موسوی این مهم را به نگاه روان‌شناسان و جامعه‌شناسان بسط می‌دهد و اظهار می‌دارد: این دو قشر آثار رسانه‌ای را بررسی کرده‌اند و نظرات گسترده‌ای دارند که بین آنها نگاه مثبت و منفی دیده می‌شود.

وی با بیان این مطلب که رسانه آثار خوب و بد را کنار یکدیگر دارد، یادآور می‌شود: رسانه در جایی که بررسی آینده و گذشته و هشدار یا اطلاع‌رسانی و آگاهی‌بخشی دارد، مفید و مؤثر است اما بار اخبار برای همه گروه‌های سنی مناسب نیست و گاهی خیلی از